

با عنکبوت‌های ایران آشنا شوید عنکبوت؛ دوستی در لباس دشمن

متأسفانه عنکبوت‌ها را به هیچ وجه نمی‌توان در زمره محبوب‌ترین جفوران نزد عموم قرار داد. ظاهر پشمناک، باهای بلند، سرعت زیاد و زهر آگین بودن آنها باعث شده است که کمتر مورد علاقه واقع شوند. این در حالی است که در اصل با توجه به رژیم حشره‌خواری آنها، عنکبوت‌ها جلورانی بسیار مفید محسوب شده و به ندرت پیش می‌آید که برای انسان‌ها ایجاد خطر کنند. تمامی عنکبوت‌ها به غیر از دو خانواده، زهر داشته که از آن برای مقاصد مختلفی همچون از یاد آوردن شکار و دفاع از خود استفاده می‌کنند؛ با این حال از میان هزاران گونه عنکبوت شناخته شده در جهان، تنها حدود ۲۰۰ گونه زهری با قدرت آسیب‌رسانی جدی به انسان را دارا هستند که تعدادی از آنها در ایران نیز یافت می‌شوند. ویژگی دیگری که عنکبوت‌ها را نسبت به سایر جفوران متمایز می‌کند قابلیت تولید لارویشم در آنهاست. تمامی عنکبوت‌ها قادر به تولید لارویشم هستند ولی همه آنها از آن به یک نحو بهره نمی‌جویند.

علیرضا زمانی از دبیران انسان‌ها احساس خود را نسبت به عنکبوت‌ها به روش‌های مختلفی بیان کرده‌اند که متأسفانه عموماً از حیطه تری و نفرت خارج نشده است. کمتر پیش می‌آید که کسی خارج از این نقاب نفرت، عنکبوت‌ها را اگر نه با علاقه، بلکه حداقل با نگاهی تحسین‌آمیز نگاه کند. عموم تری مردم از عنکبوت‌ها از عدم شناخت آنها ناشی می‌گیرد. مغفلی که واضح است، این است که با گسترش زندگی شهری انسان‌ها و تلقیق میان طبیعت و شهرنشینی، بستسازی از عنکبوت‌ها وارد زندگی ما شده و بسیاری دیگر، متفرش شده و از زندگی مان حذف می‌شوند. متأسفانه، این اتفاق برای بعضی گونه‌هایی به وقوع می‌پیوندد که هنوز کشف نشده‌اند.

عنکبوت‌چینه

این خانواده از عنکبوت‌ها بهترین نوع بیابانی در میان عنکبوت‌ها و یکی از بهترین انواع بیابانی در میان بی‌مهرگان را دارند؛ جالب است بدانید قدرت بیابانی انسان فقط ۵ برابر قوی‌تر از قدرت بیابانی این بندپایان شگفت‌انگیز است. بر اساس آزمایش‌های انجام شده ثابت شده که توانایی تشخیص رنگ نیز در آنها وجود دارد. ویژگی جالب توجه دیگر در این عنکبوت‌ها، توانایی پرش خارق‌العاده آنهاست (تا ۵۰ برابر طول بدن خود در مقیاس انسانی یعنی پرش طولی از یک سوی زمین فوتبال به سوی دیگر آن!)

عنکبوت‌ها، حشره هستند؟

به وفور مشاهده می‌شود که عموم مردم، عنکبوت‌ها را جزء گروهی از حشرات در نظر می‌گیرند؛ میان عنکبوت‌ها و حشرات تفاوت‌های زیادی وجود دارد؛ در اصل عنکبوت‌ها به رده عنکبوتیان (آراکنیدا) تعلق دارند؛ از اعضای دیگر این گروه می‌توان به عقرب‌ها، رطیل‌ها، ذراخ‌ها و کنه‌ها اشاره کرد. بر خلاف باور عمومی، رطیل‌ها فاقد زهر هستند (به غیر از یک گونه) و قادر به تولید لارویشم نیستند.

تفاوت آناتومی حشرات و عنکبوت‌ها

می‌کنند. عنکبوت‌های متفاوت، توری‌های متفاوتی می‌سازند که هر یک برای تسخیر نوع خاصی از شکار استفاده می‌شود. بخش عمده رژیم غذایی عنکبوت‌ها را حشرات تشکیل می‌دهند و ولی بسته به جثه جانور ممکن است گزین‌هایی مثل سوسن‌ها، قورباغه‌ها و حتی پستانداران و پرندگان کوچک هم به فهرست اضافه شوند. عنکبوت‌ها دشمنان طبیعی بسیاری دارند که شاید مهم‌ترین آنها خود عنکبوت‌ها باشند. از نمونه‌های دیگر می‌توان به صدپاها، عقرب‌ها، پرندگان، پستانداران و خزندگان و جوزیستان اشاره کرد. یکی از مهم‌ترین دشمنان عنکبوت‌ها نوعی زنبور به نام شاهین عنکبوت‌ست که با زهر قدرتمند خود، عنکبوت‌ها را قلع کرده و درون بدن آنها تخم‌گذاری می‌کنند. پس از به دنیا آمدن بچه زنبورها، نوزادان از غذای آماده‌ای که هنوز زنده است ولی قابلیت تحرک ندارد، تغذیه می‌کنند. تمامی عنکبوت‌ها تخم‌گذارند و برخی از آنها از نوزادان خود مراقبت هم می‌کنند. از نمونه‌های بارز آن می‌توان به عنکبوت‌های کرگی اشاره کرد که حیوان مادر کیسه تخم‌ش را با خود حمل کرده و پس از به دنیا آمدن بچه عنکبوت‌ها تا چندین هفته آنها را بر پشت خود نگه می‌دارد. با افزایش سن بچه عنکبوت‌ها، بدن آنها هم‌بزرگ‌تر می‌شود. مثل تمامی بندپایان، عنکبوت‌ها اسکلت داخلی حقیقی ندارند و در عوض از اسکلت خارجی محکم و مقاومی بهره‌مند هستند که توانایی رشد تدریجی در برابر این عنکبوت‌ها محصورند برای رشد در فواصل زمانی معینی طی عملی به نام جلداندازی از پوسته کوچک و قدیمی خود خارج شوند. مدتی قبل از جلداندازی، چطور اقدام به ساخت اسکلت خارجی جدیدی در زیر اسکلت قدیمی خود می‌کنند. عموم عنکبوت‌ها طول عمری کمتر از یک سال دارند و در حالی که جانوران ماده در برخی نمونه‌های نرول پیکر به نام نرانتولاها، توانایی کسب طول عمری تا بیش از ۲۰ سال را دارا هستند.

می‌کنند. از اعماق زمین تا ارتفاع ۶۷۰۰ متری رشته‌کوه‌های هیمالیا در درون آب‌ها تا بندگی در ختان، در دریاها و جنگل‌ها، عنکبوت‌ها همه جا یافت می‌شوند. برخی خاتواده‌ها، مثلا عنکبوت‌های چینه‌ده گسترده‌گی جهانی دارند و در عین حال بر برخی گونه‌ها نیز وجود دارند که فقط محدود به یک کشورند. مثلا گونه *Iranattus rectangularis* که بومی ایران بوده و در هیچ کشور دیگری یافت نشده است. غنی‌ترین محل زیست برای عنکبوت‌ها جنگل‌ها هستند. عوامل محیطی مانند دما، رطوبت و پوشش جانوری و گیاهی منطقه بر شیوه‌های آبرایی زندگی در محیط‌های غیربومی ناسازگار می‌سازند. عنکبوت‌ها را بر اساس نوع زندگی و نحوه تهیه شکار به دو گروه عنکبوت‌های سرگردان و عنکبوت‌های تورساز تقسیم می‌کنند. عنکبوت‌های سرگردان (مثل عنکبوت کرگی و خرچنگی) تور نمی‌تند و عموماً درون حفره‌ها، زیر سنگ‌ها و داخل شکاف درختان زندگی می‌کنند. این جانوران به طور فعالانه دنبال شکار رفته و برای از پای در آوردن آن، روش‌های مختلفی پیشه می‌گیرند؛ در حالی که عنکبوت‌های تورساز (مثل عنکبوت محملی) برای تسخیر شکار به توانایی تولید تور خود وابسته بوده و عموماً از حشرات پروازگری که در تورشان گیر می‌کنند تغذیه

عنکبوت‌های سرگردان از لریشم تولیدی خود عموماً برای ساخت کیسه تخم، تور اسیرم یا پوستاندن توتل‌های زیرزمینی‌شان استفاده می‌کنند. در حالی که عنکبوت‌های تورساز از لریشم خود استفاده بیشتری کرده و برای ساخت تور، به دام گذاشتن طعمه و نیز آن را به کل می‌برند. تا لریزم به بیش از چهل هزار گونه عنکبوت در سراسر دنیا کشف شده که دشمنان احتمالی می‌دهند. فقط نژاد عنکبوت‌هایی است که در جهان وجود دارند. در این جمعیت وسیع، اندازه عنکبوت‌ها نامتناهی از ۰.۳۷ میلی‌متر (*Patudiguan*) تا بیش از ۳۰۰ میلی‌متر (*Heteropoda maxima*) را در بر می‌گیرد. سنگین‌ترین عنکبوت جهان، عنکبوت پرند خوار نرول آسا (*Theraphosa blondi*) بوده که بیش از ۱۵۵ گرم وزن برای آن گزارش شده است. عنکبوت‌ها جزء معدود موجودات زنده‌ای هستند که تقریباً در تمامی نقاط خشکی، به جز قطبین زندگی

عنکبوت کرگی

عموماً تسخیر شکار این عنکبوت‌ها بر روش انتظار بر ای عبور طعمه‌های احتمالی و تعقیب شکار در مسافت‌های کوتاه صورت می‌گیرد. از ویژگی‌های جالب این عنکبوت‌ها، فراوانی ملاری آنهاست. عنکبوت‌های کرگی، کیسه تخم‌خود را با خود حمل کرده و حتی پس از متولد شدن بچه عنکبوت‌ها تا چند هفته، میزبان آنها را بر پشت خود بر عهده خواهد داشت.

عنکبوت خرچنگی

این عنکبوت‌ها به خاطر ظاهر خردنگ مانند خود به این نام خوانده می‌شوند. به خاطر فرم خاص پاهای این عنکبوت‌ها، توانایی تعقیب شکار به مانند عنکبوت‌های کرگی از آنها سلب شده است. در عوض اغلب به خاطر بهره‌وری از استتار مناسب، از شیوه کمین کردن و انتظار کشیدن برای عبور طعمه‌های احتمالی استفاده می‌کنند. جالب است بدانید که بعضی گونه‌های این خانواده، توانایی تغییر رنگ به منظور استتار بهتر را نیز دارند.

عنکبوت بیوه داهل *Latrodectus dahli*

این جانور یکی از معدود عنکبوت‌های موم از لحاظ پزشکی در ایران است. عنکبوت‌های بیوه دارای نوع خاصی از زهر به نام لائروتنوکسین از زهره‌های عصب‌گیر بوده که تاکنون پنج نوع متفاوت از آن کشف شده است. از نشانه‌های گزش عنکبوت‌های بیوه می‌توان به تورم و درد شدید موضعی، گرفتگی عضلات، سردرد و سرگیجه، استفراغ، شوک، کما و در موارد بسیار وخیم، مرگ اشاره کرد. برخلاف تصور عمومی، زهر این عنکبوت‌ها به خاطر میزان تخریب ناچیز عموماً وضعیت پزشکی ایجاد نمی‌کند.

کسی را زهر می‌دهد

